

МАТЕРІАЛІЗАЦІЯ ОБРАЗІВ ГОМЕРОВОЇ “ОДІССЕЇ” В ПАРКОВИХ КОМПОЗИЦІЯХ “СОФІЇВКИ” ЯК ВЕРШИНА ГЕНІАЛЬНОСТІ ЛЮДВИГА МЕТЦЕЛЯ

І.С. КОСЕНКО

Дендрологічний парк “Софіївка” НАН України
Україна, 20300 Умань, вул. Київська, 12а

На підставі скрупульозного аналізу античної літератури та інших джерел відновлено втрачені класичні назви деяких об'єктів та паркових композицій “Софіївки”, в яких Л. Метцель геніально відтворив образи Гомерової “Одіссеї” на полотні людської праці та природи.

Минув час, коли зі сторінок українських газет і журналів, інших періодичних видань зникли полемічні дискусії про справжнього будівничого “Софіївки”. Відомий в Україні, нині покійний, історик Г.Ю. Храбан, за архівними матеріалами опублікував статтю [17], з якої нині стало загальноновизнаним, що автором топографічного та архітектурного проекту, а також керівником будівництва був талановитий польський військовий інженер Людвіг Метцель (1764—1848).

Не викликає ні у кого сумніву й автор ідеї будівництва парку в стилі античної міфології — графиня Софія Вітт, про що свідчить її лист, який зберігається в Центральному державному архіві України у Києві, надісланий майбутньому чоловікові С.Щ. Потоцькому в 1795 р. [7].

Мета цієї роботи — на підставі літературних досліджень відновити образи і втрачені назви об'єктів “Софіївки”, про які, зокрема, писав В.І. Іващенко [4] з нагоди 100-річчя її заснування. Він зауважував, що всі композиційні ділянки парку спочатку мали класичні назви, запозичені з грецької та римської міфології. Тепер ці назви забуті або замінені на інші.

Ми не зупинятимемось на таких об'єктах чи паркових композиціях, як острів Анти-Цірцеї, грот Фетіди, грот Діани, грот Каліпсо та ін., названих першими співцями “Софіївки” — С. Трембецьким, Де Лагардом, С. Грозою, Т. Темері. З їх праць, власне, і розпочалося відновлення тих назв, що, на нашу й думку інших авторів, які досліджували “Софіївку”, були свого часу втрачені або замінені на інші, а саме: грот Західний, грот “Горішок”, камінь “Шапка Мономаха”, “Кавказька гірка” та ін., які не можна віднести до класичних, тобто таких, що мають міфологічне підґрунтя.

Наша доповідь, нам здається, розкриє істинні назви багатьох паркових композицій, в яких Л. Метцель бачив насамперед образи Гомерової “Одіссеї”; її уважне, детальне вивчення і послужило підставою для цього повідомлення.

Розпочнемо з виникнення назви грот Західний, яку вперше вжив І.А. Косаревський у 1951 р. Грот споруджений з рожевого граніту, в ньому влаштовані гранітні лавочки та столик. Це зручне місце для відпочинку відвідувачів. У первинних літературних джерелах не йдеться про його призначення, але ми завжди були впевнені, що Л. Метцель не міг влаштувати цей грот з чисто територіальною

назвою, вона обов'язково повинна відображати сюжет якогось міфу. І ось, працюючи над текстом Гомерової “Одіссеї”, ми дійшли глибокого переконання, що цей грот символічно відображає грот *Сцілли*. Для підтвердження процитуємо: “До широкого неба гострою вершиною піднімається... там ніколи не буває ні літом, ні осінню світла... .

...Камінь скелі, і на самій її середині печера, темним жерлом направлена до темряви Ереба на захід...” [2, с. 152]. Як бачимо, слово “захід” є у тексті. Ереб — підземне царство п'їтми, через яке душі померлих проходять в Аїд, вхід же до нього міститься під “Левкадською скелею”. У такій печері, чи гроті, жила страшна потворна Сцілла, що весь час несамовито гавкала. Це люте страховисько мало дванадцять ніг і шість голів на довгих шиях, а в кожній пащі — три ряди зубів. До половини сховавшись у глибокій печері, Сцілла виставляла назовні всі свої голови й пильно чигала. Ловила вона дельфінів, тюленів та інших мешканців моря і, звісно, жодного корабля не пропускала, не схопивши когось собі на поживу.

Порівняння влаштування цього гроту з його описом у “Одіссеї” та з анатомічною побудовою шийного хребця тварин викликає подив і захоплення талановитістю і майстерністю будівничого, якому вдалося з мертвого каміння відтворити живий образ пригоди, що сталася з Одісеєм і його супутниками.

Згідно з текстом “Одіссеї”, навпроти Сціллиної печери височіла трохи нижча скеля, під якою жила страхітлива Харібда, що тричі на день ковтала чорну воду і тричі на день її вивергала. Якби ми зупинилися на Залізному містку, що веде до “Площі Зборів”, і стали обличчям до Великого водоспаду, то серед хаотично розкиданого каміння, що у нас перед очима, можна побачити і грот Харібди.

Прослідкуємо походження назви “Площа Зборів”. Вона вперше вживана Т. Темері [19]. З.Я. Іванова та Б.С. Сидорук (1976) висловили припущення, що вона з'явилася в період, коли “Софіївка” була у віданні управління військових поселень. У той час у парку в недільні дні грав військовий оркестр і шляхетні люди міста збиралися тут, щоб послухати музику, потанцювати. Але площа

створена в перший етап будівництва парку, тому, безумовно, відповідно до задуму автора повинна була б відтворювати, так само, як і всі інші видові ділянки парку, сюжет якогось міфу. На жаль, у поемі С. Трембецький нічого не розповів про цей чарівний, завжди пожвавлений куточок парку, звідки можна спостерігати і за фонтаном “Змія”, і за “Терасою Муз”, і за Великим водоспадом.

Враховуючи топографію, ми у працях [6, 7] припускалися думки, що творець парку в цій місцині хотів відобразити один з міфів, а саме міф про “Острів Блаженних”. На нього судді підземного царства Аїда направляли душі праведних. “Острів Блаженних” — в античній літературі змальовується як країна вічного щастя. Ще здалеку відчувається приємний аромат квітів: ніжний запах троянд, нарцисів, гіацинтів, лілій, фіалок, мирта, лавра, виноградної лози. Там течуть річки прозорі як кришталь, ласкавий вітерець злегка колише ліс і в його гіллі весь час звучить чарівна пісня. Тут панує вічна весна і життя проходить у розвагах, прогулянках, приємних бесідах.

“Площа Зборів” оточена дерев'яними лавками, на яких, зручно влаштувавшись, відпочивають відвідувачі. Вона розташована на півострові овальної форми. У центрі площі привертає увагу басейн, посеред якого височить величезна гранітна ваза. Вода до басейну подається підземною чавунною трубою з Верхнього ставу й утримується на одному рівні, тому що надлишок води відводиться в Нижній став через прокладений під землею гранітний канал. Влітку вазу прикрашають яскраві квіти, які мимоволі приваблюють погляди відвідувачів. Довкола цього овального басейну відкриваються прекрасні пейзажі, які послідовно змінюють один одного.

С. Гроза (Groza, 1843), описуючи цей півострів, оповідає, що в східному напрямку, навпроти басейну, серед липових насаджень розміщено гранітний олтар, названий “Храмом Венери”. Олтар — це гладенько вирізьблена гранітна плита, що має два східці, а з боків встановлено по шість гранітних стовпчиків. У кожному куті на стовпах встановлені мармурові вазы з прекрасними пишними квітами.

Т. Темері, замальовуючи цей куточок парку трохи пізніше, вже не згадує про “Храм Венери”, а зауважує, що тут довкола постаменту зі статуєю Париса в особливих випадках розміщалися музиканти. Мармурова статуя Париса прикрашає це місце і сьогодні.

Підсумовуючи вищенаведене, можна припуститися думки, що “Площа Зборів” задумана, створена і названа самим Л. Метцелем. Адже Гомер, описуючи пригоди Одиссея, розповідав, як після всіх поневірянь, завдяки заступництву богів, морська хвиля, нарешті, викидає знесилене тіло Одиссея на острів, де жили феаки — міфічний народ, що добре знався на мореплавстві та кораблебудуванні. Алкіной — онук бога Посейдона, мудрий володар феаків, що прихистив Одиссея й відправив його до острова Ітака, скликав на майдан (“Площа Зборів”) усіх знатних людей, які розсілися на дерев’яних лавках та камінні. Посеред майдану височів храм Посейдона (басейн з гранітною вазою), а дещо збоку розміщувався храм Венери, про який свого часу писав С. Гроза.

Як бачимо, все тут відповідає опису Гомера, тому й надалі вважатимемо, що цю місцевість слід називати “Площа Зборів”, або “Майдан Зборів”, а басейн з гранітною вазою — “Храмом Посейдона”. Олтар, на якому стоїть статуя Париса, доречно називати “Храмом Венери”.

Підтверджує наше припущення і той факт, що слово “площа” є в тексті “Одіссеї” і повторюється двічі: “...Он изумился, увидевши пристани, в них бесконечный ряд кораблей, и народную площадь...; ...Царь Алкиной многовластный повел знаменитого гостя на площадь, где невдали кораблей феакиицы собирались. Сели, пришедши, на гладко обтесанных камнях друг с другом рядом они...” [1]. З “Площею Зборів”, як правило, асоціюються веселощі, танці, пісні, ігри у всіх авторів, які описували її, але при цьому не посилались на “Одіссею”. Алкіной, цар феаків, приймаючи Одиссея на майдані (“Площа Зборів”) каже, характеризуючи свій народ: “...Вспомнишь о доблестях наших и тех дарованьях, какие нам от отцов благодатью Зевса достались в наследство. Мы, я скажу, ни в кулачном бою, ни в борьбе не

отличны. Быстры ногами зато несказанно и первые в море. Любим обеды роскошные. пение, музыку, пляску, свежесть одежд, сладострастные бани и мягкое ложе. Но пригласите сюда плясунов феакийских” [1].

Наступний об’єкт — грот “Горішок”, який постане перед нами, якщо ми стоятимемо на Залізному містку і дивитимемось прямо перед собою в бік композиції “Долина Велетнів”.

Грот “Горішок” ніби завершує композицію “Долини Велетнів”. На назву “Горішок” вперше потрапляємо у І.А. Косаревського [5], хоча короткий опис цього невеликого гроту є ще у С. Грози. Здається, що величезну гранітну брилу підтримує лише невеликий округлий камінь, хоча насправді він міцно лежить на природній основі завдяки майстерно врівноваженому центру ваги. У гроті “Горішок” вирубана гранітна лава, а поряд з ним влаштовано штучний триступеневий водоспад; струмки його переливаються, дзвенять і невловимо зникають під хаотично нагромадженим камінням “Долини Велетнів”, ніби соромлячись пишності, навіть грандіозності Великого водоспаду.

Досліджуючи походження назви гроту “Горішок”, ми, як і у випадку з гротом Західний, були переконані, що, автори, будуючи парк, втілювали в нього зовсім інший зміст. На нашу думку, перед нами грот циклопа Поліфема. Підтвердженням цього припущення є острівець, який буде попереду, якщо перейти на дерев’яний місток у Темпейській долині і повернутися обличчям до Великого водоспаду і “Площі Зборів”. Далі розкидані гранітні валуни, що нагадують похмурі гори, де окремо по глибоких печерах живуть циклопи, дикі й непривітні, що не визнають ніяких законів, не шанують навіть богів.

Не будемо зупинятися на деталях перебування Одиссея в гроті Поліфема, але безперечним доказом задуму автора у відтворенні образу власне цього гроту є той загострений видовжений камінь, що нагадує довжелезну циклопову палицю, яка лежала біля кошари. Від тієї ломаки Одиссей відтяв чималий шматок і звелів своїм друзям загострити з одного краю та засмалити на вогні. Як відомо з міфу, цим кілком Одиссей згодом виколов єдине око Паліфема. Перейдіть місток, по-

верніть ліворуч, підійдіть до водоспаду річки Стікс, яка ховає далі свої води серед безлічі каменів, поверніть ще раз ліворуч і прямо перед собою побачите гранітний Одіссеєвський загострений кілок, а далі — численні різноманітні гроти, в яких жили циклопи.

Окремо зупинимось на характеристиці підземних річок, і зокрема річки Стікс. Річ у тім, що автор цього повідомлення, як і його попередники, протягом останніх майже 100 років вважав, що Головний водоспад спадає з витoku підземної річки Стікс. Так писали всі автори радянських часів, у тому числі і Г.Ю. Храбан, який перекладав з французької мови "Путівник по "Софіївці" Т.Темері. Однак уважне вивчення цієї праці привело до певного відкриття: Т.Темері річкою Стікс називав русло Кам'янки (в тексті він згадує її тричі), що протікає від Ботанічного містка і далі, зливаючись між камінням "Долини Велетнів", чи "Країни Циклопів", якщо дивитись з дерев'яного містка, що в Темпейській долині, сюди — на "Площу Зборів", утворює Нижній став, тобто Іонічне море, перед "Площею Зборів". Цікаво, що із залізного містка перед "Площею Зборів" можна побачити витoki всіх семи річок, які, за уявленням древніх греків, протікали в підземному царстві Аїда. Вивчаючи їх за міфологією, ми дійшли висновку, що річка, яка тече під землею в "Софіївці", називається Ахеронт. Впадає вона не в Мертве озеро, як вважали раніше, а в Ахеронтійське, звідки далі, зливаючись з бурхливими водами річки Коціта ("Ріка Плачу"), вона впадає в Стікс, води якої течуть у нас під ногами. З Ахеронтійського озера води річки Флегегон ("Вогняна Ріка") під землею течуть до фонтана "Семиструмінь", а звідти, зливаючись з потоками річки Лета ("Ріка Забуття"), яка починається у гроті Діани і також впадає у Стікс. Цей вихід видніється на березі Нижнього ставу, якраз біля статуї Аполлона Бельведерського. Виходи ще двох підземних річок розташовані один проти одного: Океан — витікає з урочища Звіринець, Мнемосина ("Ріка Пам'яті"), — утворивши басейн довкола "Храму Посейдона", впадає в Нижній став з "Площі Зборів", там де стоять на пристані дві гранітні лави.

Величезна брила граніту, що наполовину виступає з води Нижнього ставу, названа уже в ХХ ст. "Каменем Смерті". Цю назву вперше згадує в рукописному малюнку Л.О. Казарінов. Існує навіть легенда про загибель сотень кріпаків під скелею, що зірвалася з місця, де її встановлювали. Однак під час будівництва "Софіївки" цього не могло статися. Архітектор Л. Метцель, який надзвичайно тонко і точно розраховував набагато складніші споруди, в чому кожен має змогу переконатись, оглядаючи парк, не міг припуститись такої помилки. Ми вважаємо, що ця брила лежить там, де їй і належить, згідно із задумом зодчого, — неподалік від скелі, яку описав перший поет "Софіївки" С.Трембецький під назвою "Левкадська скеля". Ця скеля пов'язана з трагічними подіями, що відбулися в Стародавній Греції, зокрема, в житті поетеси Сафо (VII—VI ст. до н. е.). Про неї теж згадує С. Трембецький.

Батьківщиною Сафо був острів Лесбос в Егейському морі. Поетеса створила гурток із знатних дівчат, де навчала їх музиці, танцям, складанню пісень і назвала його Домом служниць муз. Згідно з грецькою міфологією, на цьому ж острові жив звичайний смертний Фаон. Якось йому довелося перевозити човном богиню кохання Афродіту. З неї він не взяв відповідної платні, і в нагороду богиня дала йому чудодійне зілля, яке перетворило його на юнака-красеня. Всі жінки закохувалися в нього, але Фаон відхилив їхню любов. За версією римського поета Овідія, у Фаона до безтями закохалася Сафо, але він знехтував її почуттям і поетеса у відчаї кинулася зі скелі в Іонічне море. Отже, "Левкадська скеля" ("левкас" — білий) — це міфічна біла скеля на крайньому заході, біля входу в підземне царство Аїда.

Розташовану дещо вище "Левкадської скелі" і "Острова Лесбос" сусідню з ними паркову композицію називають "Кавказька гірка". Цю назву вперше згадує О.Л. Липа [10]. До виходу цієї праці місцевість вище "Левкадської скелі" називали кам'янистою ділянкою. Своїм мальовничим рельєфом і нагромадженням великих гранітних брил це місце дійсно чимось нагадує Кавказькі гори і логічно пов'язується з міфом про титана Прометея.

Після ґрунтового опрацювання Гомерової “Одіссеї”, ми припускаємо думку, що Л. Метцель цей кам'янистий берег, скоріше, створював як берег острова Ітака, що був батьківщиною славнозвісного Одіссея. “Острів Ітака”, або “Левкадська скеля”, розташований у Нижньому ставу (в Іонічному морі). Якщо дотримуватись цього, то камінь, який лежить у воді і символізує, згідно з нашими раніше висловленими припущеннями, острів Лесбос, може і не бути ним, бо острів Лесбос лежить в Егейському морі. Цей камінь, скоріше, може символічно відображати силует того корабля, на якому феакійці доставили сплячого Одіссея на його батьківщину після того, як він добрався до Феакії з острова Каліпсо. Згідно з міфологією, бог моря Посейдон, за дозволом Зевса, покарав феакійців за те, що вони допомогли Одіссею. Після повернення корабля з 52 веслярами-феакійцями з острова Ітака він накрив корабель з веслярами долонею, і вони навіки перетворилися на камінь. Можливо, звідси й пішла назва “Камінь Смерті”. А, можливо, це той острівець Астерида, на якому, згідно з Гомером, женихи Пенелопи, дружини Одіссея, робили засідку, щоб убити Телемаха, сина Одіссея, який відплив з острова Ітака на пошуки свого батька.

Кілька слів про статую “Зима”. У 1846 р. на карті “Софіївки” у виданні Т. Темері вперше з'явилася назва цієї статуї “Вічний Жид”, або “Агасфер”. Тоді вона стояла навпроти фонтана “Семиструмів”, тобто там, де й тепер. А. Регель у своїй праці також називав цю скульптуру “Вічний Жид”.

Статуя зображає старого чоловіка, обличчя його виражає біль, страждання, він намагається прикритися хітоном, щоб захиститись від холоду. Вважалося, що це — алегорія і пори року, і життя людини.

Вічний Жид, за середньовічною легендою, — один з тих, хто глузував з Ісуса Христа, коли він ніс тяжкий хрест на Голгофу до місця розп'яття. Він не давав Ісусу Христу зупинитися відпочити. За це його засуджено до вічного блукання по Землі аж до самого страшного суду. Легенда про Агасфера (Вічного Жида) зацікавила багатьох митців і була відображена у творчості Гете, Шлегеля,

Ленау, Пушкіна, Жуковського, Кюхельбекера, Шеллі, Ежена Сю, Яна Потоцького та ін.

Назва “Зима” у цієї статуї вперше вживана І. Косаревським [5], і понад 50 років наводилася в усіх радянських виданнях про “Софіївку”.

Оскільки вся “Софіївка”, згідно з нашими дослідженнями, відображає героїчні пригоди Одіссея, це — не “Зима” і не “Агасфер”. Перед нами статуя самого Одіссея, якого богиня Афіна, залежно від обставин, перетворювала то на старця в хітоні, як у цій скульптурі, то на сильного і красивого юнака. Ось таким старим Одіссеєм з'являється на острів феаків, а коли розпочинаються змагання на “Площі Зборів”, він вмить перетворюється на мужнього мускулистого сильного воїна. Старим і слабким він приходить і в хатину свинопаса Євмея, щоб той його не впізнав: “...Одіссея жезлом торкнулась Афіна. Зморшками вкрилась на тілі гнучкім його шкіра прекрасна, і над чолом його русе облізло волосся, і постать згорбилась раптом уся, так неначе в одряхлого старця, вмить помутніли і очі, раніше такі ще прекрасні...” [2, с. 232].

Тож недаремно С. Гроза називає її скульптурою Старого і вказує, що вона стояла на “Левкадській скелі”, тобто на батьківщині Одіссея — острові Ітака. На наше глибоке переконання, цю скульптуру надалі так і слід називати “Одіссеєм” і поставити на самій вершині “Острова Ітака”, там, де раніше, як ми писали, стояли бюсти Тадеуша Костюшка, потім імператриці Олександри Федорівни, Т.Г. Шевченка, В.І. Леніна. Адже скульптура потрапила в парк вже після того, як Л. Метцель від'їхав до Варшави і йому не вдалося до кінця реалізувати свій задум, тому упродовж цих 200 років скульптури весь час переміщували по парку.

Сьогодні, безперечно, важко розгадати всі задуми талановитого Л. Метцеля, який у гротах, скелях, джерелах, водоспадах, окремих каменях і рослинах вдало матеріалізував старогрецькі міфи про богів і насамперед Гомерову “Одіссею”. Про це свідчить і наш опис тієї ділянки парку, де камінь, що лежить у воді, можна уявити і як острів Лесбос, і як острів Астерида, і як камінь, що

символізує загибель корабля феакійців разом з ними, аж ніяк не кріпаків, що будували цей парк, як стверджували раніше.

Світова культура має чимало прикладів відображення Гомерової "Одіссеї" — пісні вірного кохання, мудрості, героїзму, високого патріотизму та інших моральних чеснот людства, які з давніх-давен і до наших часів оспівуються в піснях, відображуються у танцях, в музиці, у картинах, у тому числі таких відомих художників, як Мікеланджело, Рубенс, Рембрандт і багатьох інших.

Геній Л. Метцеля якраз і полягає в тому, що він — єдиний у світі архітектор, який зумів цей класичний твір покласти на полотно природи й людської праці й так талановито їх відобразити. Отож, беріть в руки Гомерову "Одіссею" і пройдіться по "Софіївці" — ви відчуєте і побачите цю геніальність.

Ми зупинилися лише на тих паркових композиціях, назви яких, на нашу думку, тожні та збігаються з описом Гомерової "Одіссеї". Повний текст екскурсій по "Софіївці" буде опублікований окремим виданням найближчим часом.

Автор вдячний насамперед викладачеві музичного училища, екскурсоводові парку Н.І. Стефуці, яка, власне, своїм баченням образів одиссеєвських героїв у "Софіївці" наштовхнула на аналіз попередньої праці, а також працівникам парку Т.П. Балабак, Т.Є. Аппатовій та екскурсоводам М.Х. Рудюк, Г.В. Никитюк, Т.М. Бистранівській, що разом з автором працювали в пошуках історичних назв паркових композицій "Софіївки".

1. Гомер. Одиссея. — М. : Правда, 1984. — 320 с.
2. Гомер. Одиссея. — К. : Дніпро, — 462 с.
3. Грейвс Р. Мифы Древней Греции. — М. : Прогресс, 1992. — 624 с.
4. Иващенко В. Исторический очерк Умани и Царицына сада (Софиевки). — Киев, 1895.
5. Косаревский И.А. Государственный заповедник "Софиевка". — Киев : Изд-во Акад. архитектуры УССР, 1951. — 117 с.
6. Косенко И.С., Митин В.В., Сидорук Т.Н. Список семян, предлагаемых в обмен Уманским Государственным дендрологическим парком "Софиевка" АН УССР в 1991—1993 годах. — Умань, 1993. — 13 с.
7. Косенко И.С., Храбан Г.Ю., Митин В.В., Гарбуз В.Ф. Дендрологичний парк "Софіївка". — К. : Наук. думка, 1996. — 155 с.
8. Кривулько Д.С., Рева М.Л., Тулупій Г.Г. Дендрологичний парк "Софіївка". — К. : Вид-во АН УРСР, 1962. — 83 с.

9. Кун Н.А. Легенды и мифы древней Греции. — М. : Планета детства, 1998. — 608 с.
10. Лыпа А.Л. "Софиевка": Уманский государственный заповедник (1796—1949). — Киев: Изд-во АН УССР, 1948. — 10 с.
11. Мифологический словарь. — М. : Сов. энцикл., 1991. — 736 с.
12. Мифы народов мира. Энциклопедия. — М. : Сов. энцикл., 1987. — Т. 1. А—К. — 671 с.
13. Мифы народов мира. Энциклопедия. — М. : Сов. энцикл., 1988. — Т. 2. К—Я. — 719 с.
14. Немировский А.И. Мифы древней Эллады. — М. : Просвещение, 1992. — 319 с.
15. Лашкевич В.В. Уманский Царицын сад // Вестн. импер. Рос. о-ва садоводства. — Спб., 1894. — № 3. — С. 167—179.
16. Регель А. Изящное садоводство и художественные сады. — Спб.: Издание Г.Б. Винклера, 1896.
17. Храбан Г. Ю. Перший архітектор "Софіївки" // Укр. істор. журн. — 1971.
18. Ящужинский В. Умань и Царицын сад // Киев. губ. ведомости. — 10 и 31 янв. 1853 г., 16 янв. 1854 г.
19. Groza S. Opisanie Zofiiowski. — 1843. — Цит. по: Przybylski (1978). Krakow, 1978. — S. 225.
20. Themery T. Guide de Sophiowka, surnomme la merveille de l'Ukraine... — Odessa, 1846. — S. 15—49.
21. Trembecki S. Sophiowka: Poeme polonais, traduit vers francais par le comte de Lagarde. — Vienne, 1815. — 160 s.
22. Trembecki S. Zofijowka: Estep i objasnienia Adama Mickiewicza. — Poznan, 1822. — S. 8—76.

Надійшла 17.08.2000

МАТЕРИАЛИЗАЦИЯ ОБРАЗОВ ГОМЕРОВОЙ "ОДИССЕИ" В ПАРКОВЫХ КОМПОЗИЦИЯХ "СОФИЕВКИ" КАК ВЕРШИНА ГЕНИАЛЬНОСТИ ЛЮДВИГА МЕТЦЕЛЯ

И.С. Косенко

Дендрологический парк "Софиевка" НАН Украины, Украина, Умань

На основании тщательного анализа античной литературы и других источников восстановлены утраченные классические названия некоторых объектов и парковых композиций "Софиевки", в которых Л. Метцель гениально воссоздал образы Гомерової "Одиссеи" на полотне человеческого труда и природы.

THE INCARNATION OF HOMER'S ODYSSEY IMAGES IN PARK COMPOSITIONS OF SOFIIVKA AS A CULMINATION OF METCEL'S GENIUS

I.S. Kosenko

Dendrological Park Sofiiivka, National Academy of Sciences of Ukraine, Ukraine, Uman

The classic names of a series of objects and park compositions of Sofiiivka as a result of diligent analysis of classical literature and other sources have been restored. The architect of Sofiiivka L. Metcel reproduced the images of Homer's *Odyssey* on a palette of human work and nature.